

Oskar Spielmann

Vernisáž ve středu
26. června v 17.00

Brno Alžír Toulon

Dvě ženy / Two Women, první polovina 40. let 20. stol. / first half of the 1940s, olej na papíře, oil on paper, 47,5 × 55 cm, soukromá sbírka / private collection

Alžírské ženy, fantazie / Algerian Women, Fantasy, (1931–1936), akvarel a kvaš na papíře / watercolour and gouache on paper, 420 × 264 mm, Petr Spielmann Archiv

V alžírském povědomí zůstává i dnes Spielmann poměrně známým, přetrvává zde vědomí jeho československého původu a je považován za autora, který citlivě reagoval na podněty arabské kultury, ilustroval arabské tiskoviny a stýkal se s alžírskými umělci. Pro Francouze je zatím spíše jedním z řady malířů, kteří v době mezi dvěma světovými válkami vyrazili za výzvami exotiky na sever Afriky. V České republice dnes zná Oskara Spielmana jen málokdo. Jeho díla nevisí v expozicích ani v rodném Brně. Tuzemskému publiku se naposledy ve větším rozsahu představil v letech 1936 a 1937 na výstavách v Brně, Praze a Bratislavě. Na jaře 1969 připomněl malířovu tvorbu jeho synovec, historik umění Petr Spielmann, který připravil výstavu pod hlavičkou Židovského muzea v Praze ve Španělské synagoze. Od devadesátých let se jednotlivá Spielmannova díla dařilo postupně začleňovat do retrospektivních prezentací německy hovořící scény v Československu. Současná výstava v GAVU Cheb je první soubornou prezentací Spielmannovy tvorby. Navazuje na patnáct let trvající výzkum završený dvojjazyčnou monografií, vydanou v nakladatelství Arbor vitae. Výstava představuje na osm desítek maleb a velkoformátových kvašů z institucí i soukromých sbírek. Přibližně polovina exponátů je exkluzivně zapůjčena z francouzské pozůstalosti umělce, deset velkoformátových obrazů z raného alžírského období bylo zachráněno a pro výstavu nově restaurováno úsilím spolku Petr Spielmann Archiv.

Červená dáma / The Red Lady, 1925, olej na plátně / oil on canvas, 93 × 71,5 cm, Petr Spielmann Archiv

Oskar a Eugenie Spielmannovi / Oskar and Eugenie Spielmann, 1946, soukromá sbírka / private collection

Příběh Oskara Spielmana (1901–1974) spočívá rozprostřený mezi kulturní světy pomyslného Východu a Západu. Moravský Němec a pokřtěný katolík s židovskými kořeny prožil více než tři desetiletí v Maghrebu. Po studiích ve Vídni a na pražské akademii se v polovině dvacátých let začlenil do řad brněnského uměleckého sdružení Scholle. S pomocí dvou stipendií odcestoval na jaře 1931 do Francie. V létě téhož roku se vydal z Marseille do Alžíru, kde se usadil společně se svojí partnerkou, malířkou a keramičkou Eugenií Czech. Středoevropan Spielmann se zanedlouho stal stabilní součástí alžírské výtvarné scény a také pravidelným účastníkem oficiálních prezentací umění francouzské severní Afriky. Události konce třicátých let, holocaust a následný odsun obyvatel označovaných za Němce z Československa definitivně rozhodly o jeho setrvání v Alžírsku.

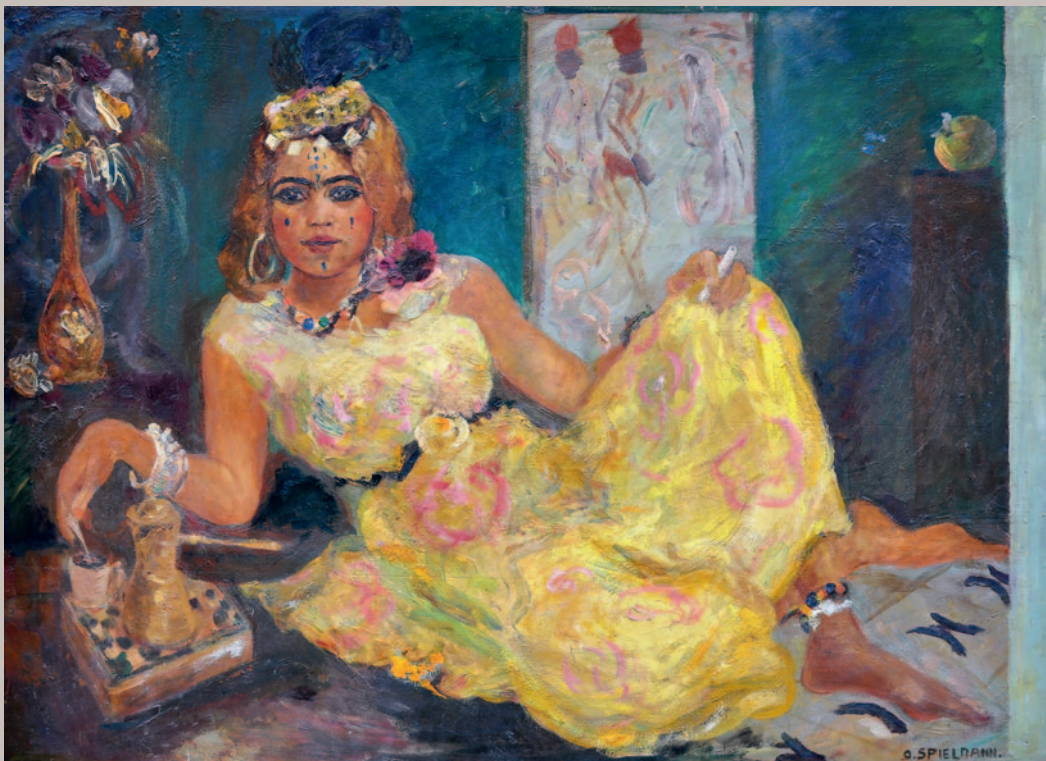
Na severu Afriky se Spielmann pohyboval nejčastěji mezi Alžírem a Oranem, opakovaně tvořil a vystavoval v Maroku, a cestoval také na jih Alžírsko, do Bou-Saády a dalších míst v poušti. Dobová alžírská kritika na sklonku koloniální éry jej označovala jako orientalistu a „našeho“, tj. alžírského umělce. Roku 1945 obdržel prestižní alžírskou uměleckou Grand Prix, která definitivně stvrdila jeho pozici alžírského autora. Navzdory tomu opakovaně uvažoval také o odchodu do Paříže, který se neuskutečnil čistě z kariérních a ekonomických důvodů, přestože i ve francouzské metropoli opakovaně vystavoval. Na přelomu padesátých a šedesátých let získal oficiální zakázky na výzdobu veřejných prostor. Jako pedagog na střední umělecké škole působil na generaci mladých alžírských umělců. I po zisku nezávislosti Alžírsko roku 1962 dál vyučoval na Lyceu El Mokrani. Přesto ze svobodného Alžírsko nakonec odešel a zařadil se tak po bok více než milionu tzv. pied noir, potomků Francouzů, kteří museli zemi opustit. Závěr života prožil v jihofrancouzském přístavním městě Toulonu, který mu Alžír v mnohém připomínal.

Zátiší s klecí, citronem a lahví / Still Life with Cage, Lemon and Bottle, (1931–1936), olej na plátně, oil on canvas, 116 × 73 cm, Petr Spielmann Archiv

Retrospektiva skýtá nejen možnost shlédnout doposud neznámou Spielmannovu tvorbu dalece přesahující běžný horizont meziválečného Československa, ale otevírá také obecnější otázky spojené s uměleckým provozem na sklonku koloniální éry, s oblibou exotických námětů u evropského publika a proměňujícími se představami Evropanů o zemích pomyslného Orientu. Vyloučíme-li z dnešního pohledu zkratkovité snahy po nacionální recepci jeho stylu, jeví se jako nejpřiléhavější interpretační rámec jeho severoafrické tvorby fenomén alžírské školy. Do něj jej řadí přátelství se spisovatelem Emmanuelem Roblěsem, bytostné sepětí s místem, i kontakty s dalšími umělci či galeristy. Pohádkový a poetický rozměr činí Spielmana dodnes přístupným a jednoduše pochopitelným napříč kulturními světy, navzdory komplikovanému hledání jeho místa a identity. A to i v perspektivách třetí dekády 21. století – české, alžírské i francouzské.

Ivo Habán

Ouled Naïl, tanečnice z oázy / Ouled Naïl, Dancer from the Oasis, (1932–1933), olej na dřevěné desce / oil on wood, 76 × 108 cm, soukromá sbírka / private collection

Žena se závojem / Woman with Veil, Casablanca, (1946), akvarel a kvaš na papíře / watercolour and gouache on paper, 490 × 360 mm, soukromá sbírka / private collection

Even today, Spielmann remains relatively well-known in the Algerian consciousness (though his Czechoslovak origins persist), and is regarded as an artist who was sensitive to the stimuli of the Arab culture, illustrating Arabic publications and socialising with Algerian artists. For the French, meanwhile, he's more likely to be remembered as one of a number of painters who, between the two world wars, set off to experience the challenges of exoticism in North Africa. Nowadays, few people in the Czech Republic know of Oskar Spielmann – his works do not feature in exhibitions, even in his native Brno. The last time he was presented to the domestic audience on a larger scale was via exhibitions in Brno, Prague, and Bratislava in 1936 and 1937. In the spring of 1969, the painter's work was revived by his nephew, the art historian Petr Spielmann, who prepared an exhibition under the auspices of the Jewish Museum in Prague, in its Spanish Synagogue premises. From the 1990s onwards, individual works by Spielmann were gradually incorporated in retrospective presentations of the German-speaking scene in Czechoslovakia.

The current exhibition at GAVU Cheb is the first comprehensive presentation of Spielmann's work. It follows fifteen years of research, culminating in a bilingual monograph published by Arbor Vitae. This exhibition features over eighty paintings and large-scale gouaches from institutional and private collections. Approximately half of the exhibits are on exclusive loan from the artist's French estate, while ten large-format paintings from the early Algerian period were rescued and newly restored for the exhibition through the efforts of the Petr Spielmann Archive.

The story of Oskar Spielmann (1901–1974) is situated between the cultural worlds of the imaginary East and West. A Moravian German and a baptised Catholic with Jewish roots, Spielmann lived for more than three decades in the Maghreb. After studying in Vienna and at the Prague Academy, he joined the ranks of the Brno-based art association Scholle in the mid-1920s. With the help of two scholarships, he travelled to France in the spring of 1931. In the summer of the same year, Spielmann left Marseille for Algiers, where he settled with his partner, the painter and ceramicist Eugenia Czech. A Central European, Spielmann soon became a firm fixture in the Algerian art scene and a regular participant in official presentations of French North African art. The events of the late 1930s, the Holocaust, and the subsequent expulsion of the population labelled as 'Germans from Czechoslovakia' finally decided his stay in Algeria.

In North Africa, Spielmann mostly moved between Algiers and Oran, frequently working and exhibiting in Morocco, and he also travelled to the south of Algeria, to Bou-Saâda and other places in the desert. Contemporary Algerian critics at the end of the colonial era referred to him as an Orientalist and "our", i.e. Algerian, artist. In 1945 he received the prestigious Algerian Art Grand Prix, which definitively established his position as an Algerian artist. Despite this, he repeatedly considered moving to Paris, which, purely for career and economic reasons did not happen, although he often exhibited in the French capital. At the turn of the 1950s and 1960s, Spielmann received official commissions to decorate public spaces. As a teacher at a secondary art school, he also influenced a generation of young Algerian artists, and he continued teaching at the Lycée El Mokrani after Algeria gained independence in 1962. Yet Spielmann eventually left free Algeria, joining the more than one million so-called pied noirs, descendants of the French who had to leave the country. He spent the latter years of his life in the southern French port city of Toulon, which in many ways reminded him of Algiers.

Fantazie, alžírské ženy s kočkou / Fantasia, Algerian Women with Cat, první polovina 40. let 20. stol. / first half of the 1940s, perokresba, kvaš a akvarel na papíře / ink drawing, gouache and watercolour on paper, 475 × 605 mm, soukromá sbírka / private collection

El-Hameï, 1937, olej na plátně / oil on canvas, 65 × 48 cm, soukromá sbírka / private collection

This retrospective not only offers the opportunity to see Spielmann's hitherto unknown work — which extends far beyond the common horizon of interwar Czechoslovakia — but also opens up more general questions related to artistic practice at the end of the colonial era, as well as to the popularity of exotic subjects among European audiences, and to the changing European perceptions of the countries of the imaginary Orient. If we exclude from today's perspective the shortsighted labelling of Spielmann as an Orientalist and the futile attempts at a national reception of his style, the phenomenon of the Algerian School appears to be the most appropriate interpretive framework for his North African work. It includes his friendship with the writer Emmanuel Roblès, his vital connection with the place where he lived, and his contact with other artists and gallerists. The fairy-tale and poetic dimension of his work makes Spielmann still accessible and easy to understand across different cultural worlds, despite his complicated search for place and identity. This also pertains to the perspectives of this third decade of the 21st century — Czech, Algerian, and French.

Ivo Habán

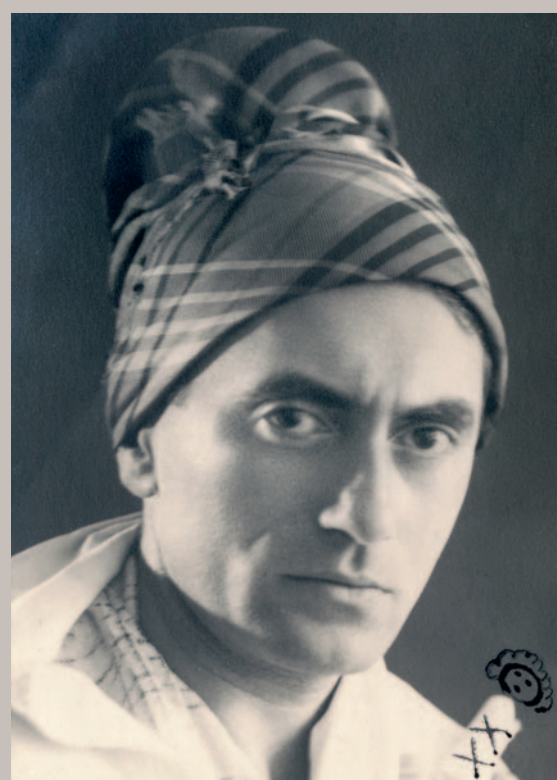
Oskar Spielmann
Brno, Alžír, Toulon
Brno, Algiers, Toulon

GAVU Cheb
27. 6. — 22. 9. 2024
Otevírací doba / Opening hours: Út–Ne / Tue–Sun, 10.00–17.00
Kurátor / Curator: Ivo Habán

Galerie výtvarného umění v Chebu
příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450 / F: +420 354 422 163
info@gavu.cz / gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen
z grantového programu MK ČR.
V roce 2024 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu.
Tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 600 ks.

Oskar Spielmann, autorská doplněná fotografie / a photo supplemented by author, (1931–1936), Petr Spielmann Archiv